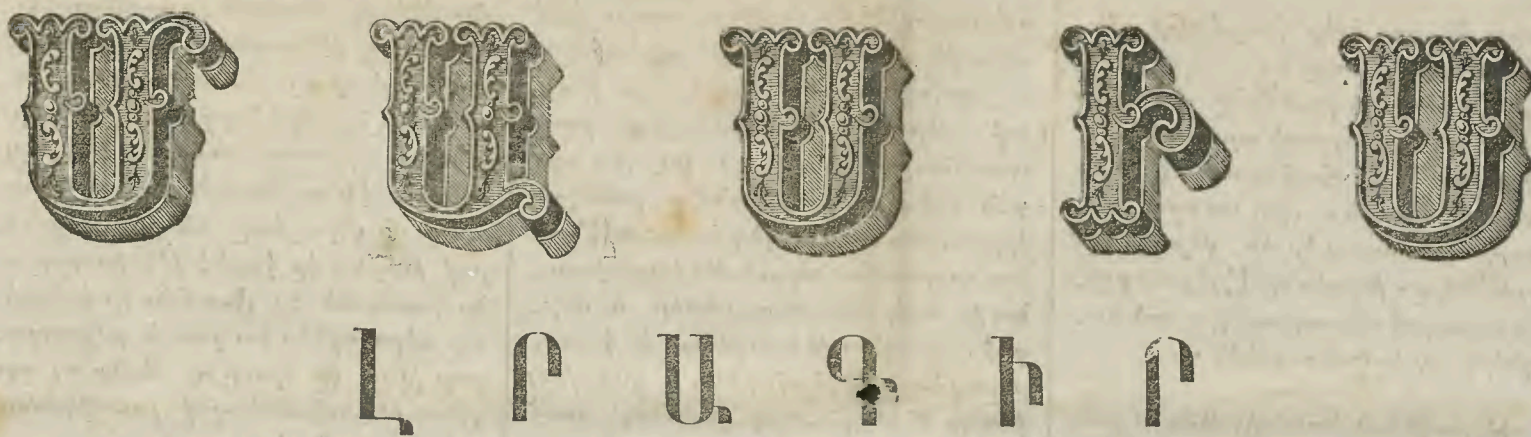

Կ. Պօլսյ նր.	Տարեկան	180	ղլ	Արեւք
„	„	Վեցամսեայ	100	„ „
„	„	Նամսեայ	60	„ „
Գաւառաց	մմբ.	Տարեկան	200	„ „
„	„	Վեցամսեայ	110	„ „
Մեկ քիւր	Մեծ քեքք	3	„	„
„	Փաքք	1	„	„
Ծամուցման	ստոր	2	ղլուրղլ	կ:

Բաժանորդագրությունը կանխիկ է, եւ ամսական 1 Էֆ կամ 1 Էֆ Էֆ կ'սկսի:
Դուրս գացած լրագրաց նամակը ծախքը
Լժպետական է վրայ է:
Լրագրոյն վերաբերեալ նմանկ կամ որ եւ
իյն գրութիւն Լժպետութիւն: Տնօրէնի
պիտի ուղղուի. եւ նամակը ծախքն ալ
դրկեցիմ վրայ է:

ULQWUHQZ PULQWUHQZ PULQWUHQZ EE SLZLQWUHQZ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 19 ՓԵՏՐՎԱՐ 1866

ԳՄ.ՂԱ.ԳՄ.ԿՄ.Ն

Այլընթացակից է յարմարի վայելարած գրքին մէկ զլուսն իրական պատմութեան կը նուիրէ, որուն պաշտօնորոշ ևս թաքաւորաց տօններն ու հանգեաները նկարագրելով ասինքն ըլլայ, այլ ասի և իշխուած իշխողով տիպեանց գիմել, պայտէքն եւ իշխութեանց պատճառները քննադատել, և ապառու թեան ուսմանց ու գիտութեան մէջ Ժողովրդաց ըրած յաւաքգիմել թեան պատմելը տալ և անշարժացման մարդաց ժամանակն անցեր և, կրէս, փարաւնները մուսիս ակեր ձեր են, կեարներուն պատճառաւ տանքը մնացած և, մարդկային սեռին բերանը գրուած գայլը իմ փշրի, այս քրտան թղթովուսի վայել բառ տրակի ըլլայ և միւս օրը իօքը և այլն և և

Ի ժողովարար այս վեճմ կարծիքն իրահանութեան առջև իր չափազանց ջոշթիւնը ցոյց կուտայ, վասն զի աշխարհէ ըստ մեծի մասին տակաւին սրով իր կառավարութիւն և սուրն ալ իր դոփաւաննեքն ունի։ Բայց անկողմնակալ պատմութեան ալ անոր առջև չկանիար իրելու համար բռնական արտառութիւն չի վսեղել և սկզբունքն եղելութեանց որ հեղու պարտաւորեայ չեն։

[illegible]

Մեր շէնքերն այսպիսեայ հետաքրք-
րելու թիւերն թերեմն չկրնան
դուք ընել ։ Բայց քաղաքական ստի զիպ-
ւածանքներ զաս խորհրդածութեան ար-
ժանի ուրիշ բաներն ալ կան, զոր ան-
տարախոյս ամեն նրբախոյզ անձինքն ալ
ըմտնաբար կը փափաքին ։ Այս կարգէն
են ահա եւրոպական խորհրդարանաց
վիճադատութիւնները, որք առաւել տե-
րական բան թէ դործական կարեւո-
րութիւն ունին, Բայց իրենց վիճադա-
տութեան առաժնիւ իրենք շատ անգամ
դործականին պատկերն են, կամ դործ-
ական արդատիքի մը հասնելու կը ծա-
ւայեն ։ Ուստի և խորհրդարանաց վի-
ճադատութիւններն ալ մեր խորհրդա-
րանքներէն առարկայ եղած են և պիւ-

Այնինքն ուրեմն Պապղոյ աղբային
Բողոքող մէջ եղած վիճարարութեանց
կայ խօսելու, նախ Տօբալուտի Ժո-
ւղիքին սկսելով, որ կայսրն մատուցանե-
լով Ուղերձին վիճարարութիւնն աւար-
տեց Վայց ի՛նչ է այս Ուղերձը: Ինչ-
քէս յայտնի է, կայսրն աղբային Ժողով-
որը բանալու առթիւ տանեալստու-
թիւնն մը կընէ, որով իր ներքին և ար-
տաքին քաղաքականութիւնը կը յայտ-
նէ: Աղբային Ժողովներն ալ ապր չէմ-
բատասխան մը կուտան որ Ուղերձ կըս-
տի և որով իրենց կարծիքը կը ճանու-
սանեն կայսեր քաղաքականութեան վը-
րայ: Այս պատճառաւ Ուղերձին վե-
րաբանութիւններն ալ մեծ կարևորու-
թիւն մը կ'առնան, և երկար ճառեր
ըստուելն ամեն տեսակ խնդրոց վրայ:

րայսեաներ, նախնի դեսպաններ, վերջապէս Ղազըղեղ մէջ բարձրագոյն պաշտօններ փարդ անձնիք, իրրև իրենց պատուցած ծառայութեանց վարձատրութիւն կրօցողին ծերախուտին մէջ բազմաբազմ արտօնութիւնք : Իսկ Օրբէնը բարեկան փայլով, փողովեան երեսփոխաններէն միայն էր բաղկանայ, և ու միայն կրնայ աւելութեան հաշիւն ընդունիլ և նոր օրէնքներ դնել : Ծառախուտին պաշտօնէն Սահմանադրութեան օրհանգստին ըլլալ, որոյ զօր ծաղրիչն ու կատարելագործիչն է Օրբէնը Կարան փողովք : Թէպէտ կայսեր ինքնիշխանութիւնը երկուքին ալ շատ հոգած էր, թողք և զրէնքն ամեն բան իր կատարարութեան ձեռքը կր կատարէ :

Օրենսդրական ժողովը դեռ
Ուղերձի վիճարանութեան սկսած չէ,
ուստի այս անգամ ծերակուտին վիճա-
րանութեանց վրայ կը խօսինք, որ անց-
եալ տարիներուն վրայ աւելի կարեւո-
րութիւն մը կը յիշատէ։ (Բայց Մէքսի-
կայի, Էստոնի և Կոստարիկա տարած-
ութեան կողմէն) Վարդիոյ աղետութիւն-
ներն ընդարձակելու ինդիկներն աւելի
ուշադրութիւն կը հրաւիրեն իրենց
ճանրութեամբ։

Մէքսիկայի գաղղկական դօրաց նախ-
ին հրամանատար Փօրէ մարօջախօր
դիւօր նկարագիր մը Գառաւ յիշեալ
ըլկին հատարտապետական կառավա-
ւութեան վրայ, որ բոլորովին անխնայ-
ութեան դարձած էր, բնաւ, և գաղ-
կական բանակն ալ գաղղկացեոց կրճ-
նելաւ։ Եւ թեանց հատուցումն առնե-
ւ համար Մէքսիկա դպացծ էր։ Մէք-
սիկ Սպանիոյ թիւ ծնն Ի՛ր բայ թօթա-
նիւլ անկախութիւն տոնար մը վըր-
մենէն յանդուգն զանուղ մարդիկ
առավարութիւնը կը յափշտակէին և
ողջութիւնը կը կեդիքէին, Ժաւարեղն
առավարութիւնն առաջախութեամբ
այդէր, և բռնութեամբ կրէսէր,
նստի և Ժողովութիւնը բազդատարած
զանոնց զաղղկական դօրէն իրրն իր
նրկիները, և ինքնախամիրեն յիշեալ

եա ընտրեց զՄարտիրիկնանս կայսրը։
այց Քօրէ մարգարտան ոչ միայն տա-
ւանին դազղեալեան զօրքն եւս բերելու
տնանախի հասած ՀՀամարիւր, այլ և
տնին զօրք զրկելու է, կըսէ, Մաք-
միկնանոս կայսեր քաջի կահգաւառ պա-
շու համար, վասն զի երկիրն Ժողո-
ւորք խիստ եւս ֆառցած քլլալով՝ տա-
ւանին թնէ իր վնայ անդով՝ գտառ Հէ,
ուրի լինէ որ ինք ևս զլուսն ձգուի,
որձեալ անխիկանսութեան ձեռքը կիշ-
ուր Եւս խօսքերը մեքսիքական խնդրոյն
ծուրը կը Հեռացընէին ուստի և պե-
տութեան պաշտօնէս Պ. Ոռաւ կարծ-
եալ Մարտարարութիւն մ'ընելով ծանոյց
է Քօրէ մարգարտար միայն իր անձ-
կան կարծիքը կը յայտնէ, իսկ կա-
ռվարութեան քաղաքականութիւնը
յսեր խօսած ճառին մէջ է, որով կը
բերեցան ինքն ինք Քաղաք իր զօրքերն
բերելու համար Մարտիրիկնանոս
յսեր հետ կը քանակոյի։

Հումի խնդիրը քանի մը փաստա-
մանք ունեցաւ, որոյ ամենէն ճար-
ը կարգնալ Տը Պօնդը է Եւ
ձորաբնակչան հեղեղեցականն ըրած
տարարութեանց նայելով՝ Խառն
աւախութեան ասպարէզ մը դար-
ծ է, որոյ վառարանն է խառնական
հրդարանը։ Մինչև որ 1861ին Պ.
Բալաուրի պաշտօնակարութեան ժա-
նակ խառնական խորհրդարանին ուր
է այն անիծեալ բուռնարկութիւնն
ը Հում Խառնի մայրաքաղաքը հը,
արակեց, ետ չառնուի, երբեք կա-
չէ փաստը լինէ խառնական կառա-
րութիւնը։ Գլխաւոր հետ ըրած պաշ-
տութիւնը հաւատարմութեամբ կա-
արէ։ որովհետեւ թիմ կառարելու

փափաք ալ ունենայ՝ խորհրդարանը չե
թողուլու Դ գուր, Պաղովա կը րանակցի
Խառնիկ Հետ միացած պապական եր-
կիրներուն պարտը Հռոմի վրայէն վեր-
ցնելու և Խառնական հատարարութեան
վրայ գնելու, քանիչ հաւանական չէժը-
ուիր թէ խորհրդարանը որ տէրութեան
եղումովից բոլոր գոյելու համար առա-
ջարիւած միջոցները շարունակ կը մեր-
ժէ, այս նոր բեան ալ ընդունի: Ոչոս-
մէ Հռոմէն պաղովական վորայ ելնելէն
եռակ Ս. Պապն անպաշտպան պիտի մը-
նայ, և չպիտի կրնայ իր ծախիւքը զօրք
պահել: Իսկայ ինչո՞ւ համար անպաշտը
պար թողուլ Ս. Պաղը, որոյ հպարտան
իշխանութեան ներքին, ըստ Գրի. Տը

անկուծիւն կը վայելեն, և ինչ^{ու} հա-
մար դադողական զօրքը ^{Հոռոմէն} հա-
մենէ ՚ի շնորհա Խաղտոյ, որ վնճ մը կը
խորէ իր և կաթողութեան մէջ, որ
կաթողապետանի աւելորդ ածուները
ըր վեցընէ, (որը անտարադոյս
Հոռոմէն համար խիստ պիտանի և օր-
ապար են), և Խաղտոյ միւծիւնը
նախդոյ ու անոր թաղաւորին հա-
մատութեան կերու^մ չառող և
լիակողութիւնը չնշեմնի, Բացի կար-
ելիալ Տը Պօնչօլի ամբառութեան
մասերը միայն աստիք չեն, և իր ամենէն
աւելի գալղոյթը շարժողը, Խաղտոյ
էջ կերական կալուածները դրուելու
ուսածորիւթեան է, Խաղտոյ կը իշխեալ
րաւումը միայն այս նորատապա կիւնն
ըլը որ այն կալուածներն արժան ար-
եան անգլիացի ու ամերիկացի բողոքա-
նականներու, հրեանքու համ ուրիշնե-
ւու ծախելով, յեղափոխութեան կու-
սիկները շատցնեն:

Սախյան Պ․ Ռուէ Գաղղոյն քա-
ղաքահանութեան թաղաքման կենտրոլ,
յոյսեր աստեղախօսութեան մէկ խօսքին
այ ծաղաք տարակոյսները փարատող
այսրը Ս․ Պապին իշխանութեան ան-
կողմեշէ կարեւորութեան վրայ միայն
օտաճ ըլլալով, հոգեւոր կամ աշխար-
սկան իշխանութիւնը որոշած չէր․
• Ռուէ կը ծանուցանէ թէ մարդ-
ւոյն կառավարութիւնները կըծանկան
որդոյն կամ հոգեւոր իշխանութեանց
այ խօսքերու հարկ չունենալով, իսկ-
այ խօսքը միայն աշխարհական իշխա-
նութեան կը վերաբերէր․ թէ սեպտ․
ի դաշնադրութիւնն Իտալոյ մէջ
կու տարբեր թաղաքօր կը հաստա-
ւ, Ս․ Պապն ու Սէքթոր Իմմա-
նէլ, թէ այն դաշնադրութիւնն Ի-
տալիա ամենայն հաւատարմութեամբ
տի կատարէ, և թէ դաղղական զօ-
ր ֆոռմէն երեւելէն ետեւ Ս․ Պապին
աստեղութիւնը պաշտպանելու համար
ողական բռնակ մը կը կազմուէի ու
ն Գաղղոյն կառավարութիւնն ալ
տը երաճ նպաստները կը մատուցա-

Որովհետեւ Հոռոկ խնդրոյն վրայ
խօսմը, հարկ կը համարվիւր նաեւ
նիւթիս վրայ Ազանիոյ ազգային
ընկերութեան ներկայացած գեապանա-
ւորութեան զորք վրայ ալ տեղեկութիւն
տուլ, որք Փաղկոյի քաղաքի առաջ-
նին առաւելու եւ կը պարտեն։ Ապա-
ւոր կառավարութիւնն իր Փարիզու-
այտնին ձեռք բացատրութիւններ
նորքն Փաղկոյի կառավարութեան
երբ որ քաղկիական զօրքն Հոռոկն
եւ արդարամբութիւն մի պատա-
ռու Ս. Պապարկոյ աշխարհայեան իշ-
խութիւնը վառնդի մէջ ի նայլ, Պաղ-
իւնը իջիլք պիտի բռնէ։ Խիստ եր-
կրկայ ասոր վրայ ազանիական դեւ-
ին եւ Պ. Տրուէն Տը Լեւիտի մէջ
եւ խօսակցութիւններն յառաջ լին-
ալ ըստ իմանք խմտոյն առաւել հա-
բաւական կը համարվիւր ըսել որ
նիւթս կ'առաջարկէ Ս. Պապարկոյ

խնամութիւնը Վաթօրիկ տէրութեանց պաշտպանութեան ներքեւ գնել։ Իսկ Վաղղից կողմանէ Ս. Պապին տրուեւ լիք պաշտպանութեան դալով Պ. Տըրուէն Տը Լիւիս յոյսարարութիւն լինէ որ եթէ պապական կառավարու լինելու ժամանակին յարմար բարեկարգութիւններ ընելու համար Վաղղիւց առաժ խորհուրդներն մերժելով իր միջնադարեան դատաւարներէն մեկ լինլ չուզէ, և հետեւաբար յեղափոխութիւն մը ծաղեւու պատճառ ըլլալու, Վաղղիս վերտօրն հւսում չը առնար պապիին կառավարութեան իր զերհումները պաշտպանելու համար։ Իսկ եթէ Ս. Պապն իր կառավարութիւնը բարեկարգէ, Խառնից հետ բանկաւանայ, իր հպատակներն արգելաւորութեամբ և խտրաւորութեամբ կառուարեն, և միայն յանգուզն և չարաւորձ յեղափոխականաց փոքրիկ մաս մը ի իշխանութիւնը առաջաւելու փորձ խորհեն, Վաղղիս չկրնար Ս. Պապն անոց ձեռքը թողուլ, և իր պարագը ըլլայ կամ թիւր տէրութեանց հետ մի պայմանով պայտիս խառնութիւն մը ըլլել։ Ս. Կրճագէս Պ. Տըրուէն Տը Լիւիս կ' ծանուցանէ թէ Վաղղիս Ս. Պապին աշխարհական իշխանութեան ապրելուն կրնայ օգնել, բայց անձնատարան ըլլալուն առաջըք չկրնար անուր :

Խառնելով կառավարութիւնը Սպա-
ռոյ կորմանէ այս կերպով: Դիւպատտ
Պապին կամօղել տերութեանց
շաշտաւորական դաշնակցութիւն մը
լինելու համար եղած առաջարկութեան
միտողութեամբ մը դրած է, և Սպա-
ռոյ պատասխաններն են թէ Ս. Պապին
աւուները պաշտպանելու համար իւ-
րեան աւանդութեանց հաւատարմութիւն
այլ, բայց կը փախաքի Խառնելով հետ
ստիկ յարաբերութիւններ ունե-

Այս վերջ դարձուցութենէն ետեւանալը վերադառնալն Օտերակուտին վերադառնալն, որոյ ամենէն կարելի էր, ինչպէս արդէն ըսինք, ազդելոյ ներքին ապստոլ թիւններն իրաւորութեամբ ինքզինքն վրայ իր կառուարաց: Տը Պուստի մարդիկը, որ առնին ինքնութեամբ վրայ խառն ի խառն եւ ինքնին հակառակ, սխալ եւ ծիծառաւոր, իսկ շատ անգամ ալ ճշմարիտ կարծիքներ յայտնել, ապստոլական կամակերպ կանգնեցաւ, եւ իրենց վրայ որ ազդելին ժողովոյ իրաւաւորութենէն աւելնող, եւ կառավարութեան ինքնին խառնութիւնը քիչ մը չափաւորելու պէտք տեսնուեցաւ: Օտերակուտին մէջ միայն արձադրեց չուսնեցաւ, որ ժողովականաց բոլրին ալ անոր պէմ կատակեցան: Ինքնին զուարթ, թէպէտ հիմա ոչ եւս կառավարութեան մեծամեծ պաշտօններուն մէջ կը ծառայէ, բայց Նարզէն կայսեր առաջնորդականութենէն մէկն ըլլալով, նախնորսն քաղաքականութիւնէն ամեն լաւ հասկնալ կը կարծէ, երկայնի մը խոսեցաւ ապստոլութեան վրայ, նշնադրելով ու Պաղղղոյ օրհնաբարոսնայ բազմաթիւ թիւնն ընելով, հերքուցելոյ այն կարծիքը թէ Պաղղղոյ բարոյութիւնը բոլորապէս կրօնականութեան վրայնայ վրայ հիմնուած է: Ինքնին իրեն ընդհակառակն կայսրութիւնն ապստոլութեան վրայ հիմնեալ կը համարէր, ինչ, կրօն, ժողովուրդն զիպսան ընելով՝ կառավարութեան բոլոր հոգին անոր խնամոյն յանձնած է, եւ ահա համար խորհրդարանաց ազդեցութենէն անկախ գործաւոր իշխանութիւնն ապագայ է իրեն, ուստի եւ ներկայ դը թիւնը փոփոխութեան կարգաւորեալ վրայն գէ կայսրն ազդելն զէմ իր կառավարութեան պատշաճութեամբ:

Թիւիւր բոլորովին ինք ստանձնած ըլլա-
 թիլ, արդէն չափէն զսւրս աղաաւու-
 ր թիւն կայ, և պէտքէն մանաւորի կա-
 ռաւարութեւ թիւր զգայցնել։ Այս սկըլ-
 տունքս այնչափ սխալ է, որ նոյն խնի կա-
 ռաւարութեան տանախոսաներէն ։ Այս
 Ռուսնոյ զոյն խիստ վերացեալ անուա-
 յեց, և թէպէտ ինք ալ երկայն և ճար-
 ար տանախոսանութենէ մ'ետե աւելել
 սպառութեան չարիք զըսել, բայց դեռ
 իննոյ ժամանակն հասած է Համարել ։
 Եւ ինքանութեւ թիւնները վերցոյցան պե-
 տութեան պաշտօնեայ ։ Ռուսի մէկ
 անուովը, որուն մէջ ըստե թէ կառա-
 ւարական դիտութեան ու քաղաքական
 մտածութեւ թիւր կը պահանջին միշտ
 իննոյ զգայցնել զիսկէ, և անոնց հա-
 նեակա շարժիլ տաւանց խոհանութեան
 ուղղութեան հեռանալով ։

Եւստիւս ահա, Ծերակիցիւր, որ
այն կրնայ Գաղղիական առհմանաբ-
արեւանմէջ վտիտիտութիւն առաջար-
ել, տահաւին չուզել ներկայ աղա-
թութիւններէն աւելի բան տահանմը
դուրս կառավարութիւնէն. նայիմըք թե
քրիստոսական փոքրոյց մը առտը վրայ
վնասաւնութիւններ պիտի ունան.

Եղիշեցի խորհրդարանն Իրլան
այի մէջ Հապէտա Քօրորու ըստւած
էնքը, որով բազաբայեցը երաշխաւոր
տալով բանա շերթայւն արածուե
ինն ունին, դարբեցընելու, համար
ուաթարուծեանն ըսած առաջարկ
իննն ընդունելու է. Իրլանտայի մէջ
սնուած զէնքերու գտնուելուն համար
ց կամուածինն պաշարման վիճակի
ջբուեցան, և հաւաքին մէջ ալ 150
զի բանտարկուեցան որք Ըմերկայէն
ած էին և որոց մէջ առնուեց Միտց
լ նահանգայ բանակին մէջ ծառա
լ հրամանատարներ ալ իր գտնուեա
ստել թէ գուռջ մը զօրք ապստամբեր
և բազմաթիւ մարդիկ որոց վրայ
սիւսմանը կրկան, վախշեալ կաշիս

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible]

Հունային կայսերական զորաց հը-
նատարին ալ լուր տրուել է որ
սաղարթ չհրաման առածին պէս դէպ
օլտօ-Վ) արաքիդ սահմանադրւին
սպերթալու պատրաստ դնուի :

Պէ՛ճ՛կբայի Լէորդտ Բ • Թաղաւ
դ գահակալութիւնը պաշտօնական
ով ծանուցանելու համար Բ • ՂԵՒ
քով արտաքը կարգի գետպան
անած ՏԵՐԱՐԵՎՈՆ ԼԻՆՏԵՆ ԿՈՒՆ
նկղեայ շարակտ օրն օրոգումսկաւ

